

مقایسه ویژگی‌های هنر فلزکاری ایران در دوره صفوی و هنر فلزکاری ترکیه در دوره عثمانی

سمانه جوانمردی اشناری

چکیده

دو دوره‌ی صفوی در ایران و عثمانی در ترکیه از مهمترین و درخشان‌ترین دوره‌های هنری در فرهنگ و هنر اسلامی است. آثار فاخر هنری از جمله فلزکاری در دوران صفوی و عثمانی در طول سده‌های مختلف تاریخی، بیانگر فرهنگ و اندیشه در ادوار مختلف تاریخی بر هنر و تمدن سایر ملل تأثیرگذار بوده و همواره، دارای جایگاه شایان توجهی در جهان است. هنرمندان این دوران با توجه به موقعیت منطقه‌ای، هنر خود را با تأثیرپذیری از هنر اقوام همسایه شکل دادند. آثار بدست آمده از دو حکومت مذکور که در موزه و مجموعه‌های داخلی و خارجی نگه داری می‌شوند به خوبی بیانگر این امر بوده‌اند. شباهت این آثار این سوال را پدید می‌آورد که علل تشابه چه بوده است و کدام یک بر دیگری تأثیرگذار بوده است. مطالعات تاریخی نیز نشان از روابط این دو حکومت اسلامی در زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی و سیاسی فراوانی دارند. گردآوری اطلاعات در این پژوهش به روش کتابخانه‌ای (اسنادی)، روش تحقیق به صورت توصیفی-تحلیلی و تجزیه و تحلیل اطلاعات کیفی است. هدف اصلی در این مقاله، شناسایی نمونه‌های مشابه در ایران و ترکیه و بررسی علل احتمالی تأثیر این آثار هنری بر یکدیگر می‌باشد. این مقاله ابتدا به معرفی هنر فلزکاری صفوی و عثمانی پرداخته است سپس با بررسی روابط و مراودات فرهنگی و سیاسی دو کشور، به عوامل احتمالی تأثیرگذار بر روی آثار هنری فلزی پرداخته است. یافته‌های تحقیق نشان داد مهاجرت عده‌ای از هنرمندان تبریزی به ترکیه و پس از آن اشاره به جنگ چالدران و غنایم بدست آمده از آن است که حتی امروزه بخش اعظمی از آثار موزه توپکاپی استانبول را تشکیل می‌دهد، با ذکر این مطلب می‌توان بیان داشت که غنایم راه یافته به این کشور خود می‌تواند نشان دهنده تأثیرات فرهنگ و هنر صفوی بر هنر عثمانی باشد.

کلیدواژه: هنر، فلزکاری، دوره صفوی، ترکیه، دوره عثمانی

مقدمه

هم زمان با حکومت صفویان در ایران و در همسایگی غربی آنان شاهد اوج گیری هنر اسلامی در سرزمین عثمانی هستیم که بی‌شک آثار فلزی آن از زیباترین و ماندگارترین آثار هنری و تاریخی مسلمانان است. در بررسی تاریخی این دو دولت اسلامی شاهد تعاملات و تقابلات بسیاری هستیم. مسأله اصلی این پژوهش با توجه به نزدیکی مکانی و زمانی این دو حکومت، یافتن این تعاملات و تأثیرات در زمینه هنر فلز و آثار فلزی بر جای مانده از این دو حکومت است. پرسش‌های اساسی این پژوهش عبارتند از: ۱- با توجه به روابط سیاسی و فرهنگی ایران عصر صفوی و حکومت عثمانی و نزدیکی آن‌ها به یکدیگر، تأثیرات هنری در آثار فلزی این دوران چیست؟ ۲- آیا همسایگی دو دولت صفوی و عثمانی و روابط مختلف آنها با یکدیگر در پیشرفت هنر فلزکاری نقشی داشته است؟ ۳- در این دوران هم شاهد روابط خصمانه و هم روابط دوستانه میان این دو حکومت هستیم، تأثیر کدام مورد بر آثار فلزی و آثار تولید شده در حوزه فلز موثرتر بوده است؟ ۴- تأثیرات احتمالی میان این دو فرهنگ در کدام زمینه در هنر فلزکاری بیشتر نمود داشته است؟ نقوش، فرم، رنگ یا تکنیک‌های فلزکاری.